

Mirosława Koćwin, Mirosława Pomarańska, Ryszard Pomarański, Paweł Dębowski

Zamość - Stare Miasto i twierdza

Informator Archeologiczny : badania 17, 240-241

1983

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

odległości około 12 m na południowy-wschód od obiektu 5.

Pontewar: należał pod dość znaczną warstwą próchnicy /około 40 cm/, zachował się w stanie pozwalającym na uchwycenie całej ławy fundamentowej. Wykonane w całości z kamieni polnych, częściowo wykładanych od strony wewnętrznej, tworzyła komorę o wymiarach około 3,5 x 2 m oraz tunel o długości około 3 m i szerokości wewnętrznej około 40 cm. W szczególności dobrym stanie zachował się tunel zbudowany w osłodzi z kamieni otoczakowych spojonych gliną, która w wyniku długotrwałej działalności wysokiej temperatury uległa przepaleni, a przez to samo bardzo mocno związała ułożone dość ściśle kamienie /stroną obróbką do wnętrza/. Na głębokości VII warstwy mechanicznej /70 - 80 cm od powierzchni gruntu/ na przeważającej części pozostałości po piecu natrafiono na zachowany w idealnym stanie bruk kamienny spójny, podobnie jak ściany tunelu, przepaloną gliną. W części środkowej pieca /przy ścianie północno-wschodniej / natrafiono na poziomie IV warstwy mechanicznej /40 - 50 cm od powierzchni gruntu/ na klepisko gliniane, wzmocnione kamieniami. Na jego powierzchni zanotowano występowanie znacznej ilości ułamków naczyń szklanych i odpadów produkcyjnych. Natrafiono tu także na jedyny zachowany w całości egzemplarz buteleczki o wysokości 9 cm.

Pośród innych odkrytych obiektów wymienić należy kilka skupisk kamieni /na obrzeżu stanowiska/ przemieszanych bezładnie z fragmentami spieków, wypełniające jamy nalegające w osi do głębokości 1 m. Wydaje się, że są to wzmocnienia części ziemnej słupów podtrzymujących konstrukcję dachową wiaty, pod którą prowadzono działalność produkcyjną.

Uzyskany materiał zabytkowy w postaci znacznej ilości fragmentów wyrobów - głównie butelek, a także nieco mniejszej ilości szklanych pucharek, rurek oraz naczyniów, których kształt i funkcję można będzie ustalić dopiero w wyniku emiklwej analizy laboratoryjnej. Wyroby te oraz stosunkowo liczne ułamki ceramiki pozwoliły na stwierdzenie, że huta produkująca masowo wspomniane wyroby szklane działała na początku XVIII wieku.

Całość materiałów źródłowych i dokumentacja znajdują się w Pracowni Dziejów Szklania Instytutu Archeologii i Etnografii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Badania zakończono.

TARNÓW
Góra św. Marcjina

patrz późne średniowiecze

TCZEW - Stare Miasto
Sektor O

patrz późne średniowiecze

TORUŃ
kościół Najświętszej Marii Panny
ul. Dominikańska 1-9

patrz późne średniowiecze

ZAMOŚĆ - Stare Miasto
i twierdza

PP Pracownie Konserwacji Zabytków
Pracownia Archeologiczno-Konserwatorska
Oddział w Zamościu

Badania prowadziili mgr. mgr. Mirosława Koćwin, Mirosława Pomarańska, Ryszard Pomarański pod kierownictwem mgr. Pawła Dąbrowskiego /autor sprawozdania/. Finansowała Wojewódzka Dyrekcja Inwestycji w Zamościu. Szósty sezon badań. Miasto nowożytna /koniec XVI - XIX w./.

Badania koncentrowały się na wybranych odcinkach fortyfikacji twierdzy Zamóść.

Badania wschodniego odcinka fortyfikacji, pomiędzy bastionami 6-7 objęły powierzchnię ponad 300 m², założone wykopy odsłoniły pozostałości potężnej komunikującej miasta z przedpolem twierdzy i związanej z potężną wartownią, a także fragmenty skomunikowanej z potężną północniejszą obronologicznie galerii atakowniczej. Badaniami objęto również przedpole potężnej odłamującej pełny profil fosy suchej i mokrej, łączącej z przełomem, wraz z ukrytymi w skarpmach ziemnych salakami

Komunikacyjnymi oraz murywanymi dziełami obronnymi przedpoja! murem Carnota z brukowacym ciągiem komunikacyjnym przy nim oraz sbudowanymi na basie muru Carnota budynkiem kojca posadowionym w strefie fosy mokrej, która przez kojca przepływała sklepienym kanałem przepustowym. Cały omawiany zespół powstał w XIX wieku i stanowił kilka faz nowoczesniejszego systemu obojcznego twierdzy. Temat będzie kontynuowany.

Drugim obszarem objętym badaniami archeologicznymi było przedpole południowego oszoła bastionu 3, były to badania ratownicze na obszarze planowanej inwestycji. Zakazono siedem wykopów o łącznej powierzchni około 140 m² obejmując osze przedpole bastionu 3. Rozpoznano etapy ukształtowania terenu na tym odcinku, odsłonięto XVI-wieczny poziom terenu wyznaczony przez nawarstwienie ceglano-wielkiej Zalewy broniącej miasto od południa, na tych nawarstwieńcach usypane zostały grobla, wzmocnione konstrukcjami drewnianymi. Grobla uokliwiała dotarcia do miasta przez Wielką Zalewę do Bramy Szczebrzeckiej. Ostatni stop ocytelny w stratygrafii stanowi usypanie słońcizola w XIX wieku i ukształtowanie fosy w przestrzeni pomiędzy słońcizolami, a oszłem południowym bastionu 3.

Nadzory archeologiczne pełniono nad wykopami budowlanymi w różnych punktach Starego Miasta: w obrębie Bloku IX, przy pełzcu Zamoykich oraz przy wieży kolegiaty. Wykonano pełną dokumentację profili, inwentaryzację relikwów architektury, prowadzone nadzory pozwalają na zorientowanie się w głównych poziomach użytkowych i budowlanych bloków i placów miasta a także w XVI-wiecznej konfiguracji terenu na którym zlokalizowano Zamość.

Badania i nadzory będą kontynuowane.

ZAMOŚĆ - Zamozyzko

Uniwersytet im. Marii Curie-Skłodowskiej
Katedra Archeologii
w Lublinie

Badania prowadziła dr Irena Kutylowska. Finansowało Biuro
Badań i Dokumentacji Zabytków w Zamościu. Drugi sezon
badań. Fortyfikacje nowożytno /2 poł. XVI w. - 1 poł.
XVII w./.

Podczas drugiego sezonu przebadano powierzchnię 78 m². Wykopy zlokalizowano na linii umocnień w partii północnej i południowej fortyfikacji w celu rozpoznania ich struktury oraz wyjaśnienia ewentualnych różnic chronologicznych wynikających z analizy XIX-wiecznych planów obiektu.

W wyniku badań ustalono, że oszłość umocnień powstała równocześnie i wiązadło je można zfortyfikacjami powstającymi już od 2. połowy XVI wieku, przy czym obiekt ten najprawdopodobniej jest tzw. willą wzniesioną przez Jana Jaroszewicza dla Tomasza Zamoykiego około 1633 r.

Należy tu sprostować uwagi /sprawozdania z badań - zob. "IA 1982"/ odnoszące się do planu Zamościa i okolic z 1809 r. - na planie tym, po wrocie zasadniczej osterobastionowego zamku-pełzcu, znajdują się /słabo ocytelny/ sześcioramienny narys zachowanego do dziś założenia bastionowego na Zamożaku. Prawdopodobnie tradycja zamku bastionowego w klasycznej osterobastionowej formie spowodowała wprowadzenie takiego obiektu na omawiany plan. Badania obecnie umocnienia o zachowanym do dziś narysie znajdują się bowiem również na planie z 1772-1779 /?/ odkrytym przez Profesora W. Zina w Wiedniu i jeszcze nie opublikowanym.

Badania będą kontynuowane.